

Program
➤ **Strategi**
Policy
Riktlinje

Strategi mot våld i nära relation 2018 - 2022

	Dokumentnamn: Strategi mot våld i nära relation	Fastställt av: Kommunfullmäktige, 2018-02-08, § 6	Gäller från: 2018-02-08
	Berörd verksamhet: Alla nämnder och förvaltningar	Dokumentansvarig: Område Tillväxt	Gäller till: 2022-12-31

Sammanfattning

Våld i nära relationer är ett allvarligt hot mot den utsattas hälsa och säkerhet. Det är ett angeläget och mångfasetterat samhälls- och folkhälsoproblem som berör flera aktörer. Förutom direkta fysiska skador kan det ge upphov till både psykisk och fysisk ohälsa samtidigt som det är ett hinder för jämställdhets och jämlikhetsutvecklingen.

För att förebygga och bekämpa våld i nära relation behöver åtgärder vidtas riktade till olika målgrupper, på flera nivåer av olika aktörer, till exempel kommun, region/landsting, polis, länsstyrelsen och civilsamhället.

- Förebyggande och tidiga insatser ska genomföras för att motverka våld i nära relation samt hedersrelaterat våld
- Stöd och hjälp ska erbjudas snabbt till de som har upplevt våld i nära relation eller är oroliga för att det kan ske.
- Hjälp ska erbjudas snabbt till de som har utövat våld eller är oroliga för att det kan ske, så att de kan förändra beteende och ta ansvar för sina handlingar.
- Medarbetare och förtroendevalda ska ha goda kunskaper om våld i nära relation samt om hedersrelaterat våld.
- Alla kommuninvånare ska ha tillgång till information om vilket stöd som finns att tillgå gällande våld i nära relation.

Inledning

1.1 Bakgrund

Våld i nära relation är ett brott oavsett om det handlar om mäns våld mot kvinnor, kvinnors våld mot män, våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld eller barn som upplevt våld.

Enligt Barnkonventionen artikel 19 ska alla lämpliga åtgärder vidtas för att skydda barnet från alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande vilket innefattar sexuella övergrepp.

1.2 Syfte

Strategin har som syfte att bidra till ett socialt hållbart Östersund där medborgarna har förutsättningar för ett hälsosamt och tryggt liv på jämställda villkor. Strategin ska bidra till att utveckla ett långsiktigt och systematiskt arbete inom samtliga förvaltningar, för att dels förebygga och motverka våld i nära relation och hedersvåld dels för att tidigt kunna erbjuda stöd och skydd till våldsutsatta, samt till barn som upplevt våld. Hjälp att förändra beteende och ta ansvar för sina handlingar ska ges till utövare.

1.3 Metod

En arbetsgrupp bestående av representanter från kommunledningsförvaltningen, socialförvaltningen, vård- och omsorgsförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen har varit delaktiga i framtagandet av strategin.

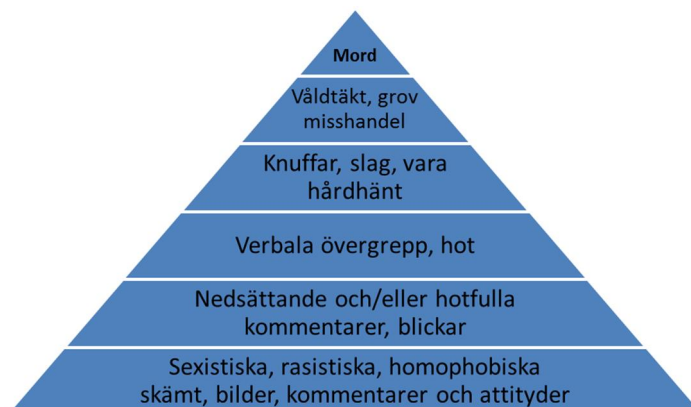
1.4 Förtydliganden och avgränsningar

Våld i nära relationer inkluderar alla typer av våld mellan närstående. Det gäller både i heterosexuella och samkönade relationer samt mellan syskon och inom andra familje- och släktrationer. Det som kännetecknar den här formen av våld är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren. Detta försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i offrets egen bostad. Det ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår.¹ Våld i nära relationer drabbar både kvinnor och män men kvinnor drabbas oftare av upprepat och mer allvarligt våld. Förövaren är i majoriteten av fallen en man. Många barn upplever våld i sin familj. Enligt Brottsförebyggande rådet lever cirka 150 000 barn i Sverige tillsammans med en förälder som blivit misshandlad av den andra föräldern.

Underlag till valda strategiområden

2.1 Våldspyramiden

Våldspyramiden² visar på hur olika våldsformer hänger ihop och att det som sker i de nedersta delarna av pyramiden lägger grunden till vad som sker i de övre delarna. I de övre delarna av pyramiden återfinns de grövre men mer sällan förekommande våldshandlingarna, medan det i botten återfinns sådant som förekommer relativt ofta i vardagen. För att förebygga och förhindra våld behöver vi aktivt arbeta med samtliga delar i pyramiden i fokus. Pyramiden är applicerbar på såväl samhälls- som grupp- och individperspektiv.

2.2 Våldets olika uttryck

Våld i nära relationer kan anta många former, såväl fysiskt som psykiskt, sexuellt och materiellt. Våldet blir ofta allvarligare ju längre relationen pågår. Det förekommer även våld och hot mot barn, andra närstående och eventuella husdjur.

Fysiskt våld - varje form av fysisk handling som skadar och/eller orsakar fysisk smärta. Detta inkluderar till exempel slag, knuffar, sparkar, angrepp med olika föremål, luggning, att bitas, att använda skjutvapen, kniv eller strypförsök

Psykiskt våld – kränkningar med ord och handlingar som riktar sig mot den närståendes person, egendom eller människovärde. Detta inkluderar utskällning, direkta eller indirekta hot, sårande kritik, ignorering, nedsättande och förödmjukande beteende, falska anklagelser, förhör. Psykiskt våld är också direkt hot om fysiskt våld och våldsamma konsekvenser och indirekt hot om till exempel självmord eller hot riktat mot annan närstående, husdjur eller egendom. Begränsning av den närståendes rörelsefrihet är psykiskt våld. Det kan finnas relationer och familjeförhållande där det finns psykiskt våld utan att det förekommer fysiskt våld. Däremot finns det alltid psykiskt våld där det förekommer fysiskt våld.

Sexuellt våld – när någon blir tvingad att delta i eller se på sexuella handlingar mot sin vilja. Sexuellt våld är de handlingar som uppfattas av den närstående som sexuellt kränkande.

¹ Nationellt centrum för kvinnofrid

² Pyramid of violence – Alan Heisterkamp

Ekonomiskt våld - Den ena parten kontrollerar helt eller delvis den andra partners och/eller den gemensamma ekonomin. Detta leder till att den ena parten blir helt beroende av den andra och förvägras självständighet och oberoende (till exempel att den utsattes hotas till att ta lån eller skriva under fullmakt till utövaren som kan göra affärer i den utsattes namn).

Materiellt våld - den aggressivitet som riktas mot och förstör materiella ting både i och utanför hemmet och som skapar oro och rädsla. Materiellt våld kan till exempel vara att kasta saker, förstöra och slå sönder saker. Inte sällan är dessa saker utvalda för att de har en speciell betydelse för den som är utsatt för våldet.

Latent våld – Det latent våldet är ständigt närvarande i kraft av sin möjlighet. Den som utsätts för våld i en nära relation lever i ständigt beredskap och risken för nytt våld skapar ett strategiskt och anpassat beteende hos den utsatte för att undvika våld. Det latent våldet skapar stark rädsla och upplevs som ett hot om våldsamma konsekvenser och/eller påminner om tidigare erfarenheter av fysiskt våld.

Försummelse – utgör ytterligare en våldsform när det gäller personer i beroendeställning såsom barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre. Det kan vara medvetet felaktig medicinering, bristande hygien, otillräcklig föda, att lämna någon utan hjälp och tillsyn långa perioder, att försvåra istället för att underlätta.

2.3 Hedersrelaterat våld och förtryck³

Hedersrelaterat våld och förtryck är en form av mäns våld mot kvinnor. Ibland kan det vara svårt att dra gränsen mellan offer och förövare; de som medverkar till förtrycket kan själva vara utsatta, exempelvis mödrar och unga män. Det är inte heller bara kvinnor och flickor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, utan även pojkar, män och hbtq-personer.

Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig uttryck i form av fysiskt och psykiskt våld, men även socialt, till exempel genom att en person isoleras eller att hennes eller hans vardagsaktiviteter kontrolleras. Våldet och förtrycket utförs ofta av flera personer gemensamt. Förövarna kan vara en nuvarande eller tidigare partner, föräldrar, syskon, släktingar eller andra medlemmar av familjens gemenskap. Våldet och förtrycket utmärks av att det är planerat, kollektivt sanktionerat och ibland kollektivt utövat samt att upprätthållande av familjens eller släktens heder har en avgörande roll.

Exempel på hedersrelaterat våld är våld som uppstår när en kvinna handlar eller försöker handla på ett sätt som bryter mot familjens eller släktens traditioner och regler för hur kvinnor ska bete sig eller vara, umgås med "fel" personer, ha sex före äktenskapet, ha "fel" kläder eller ha en sexuell läggning som släkten inte accepterar. Ibland räcker det med att det finns misstankar eller rykten om att något ska ha skett.

Som straff kan kvinnan utsättas för olika typer av våld, som hot, förskjutning, trakasserier och fysisk misshandel. I de allvarligaste fallen kan kvinnan utsättas för dödligt våld. Våldet ska göra att familjen återfår det anseende eller den "heder" som upplevs som förlorad. Som en del i våldet och förtrycket blir kvinnan ofta hårt kontrollerad och har en begränsad handlingsfrihet, både i hemmet och utanför. Reglerna för flickor och kvinnor är ofta mycket striktare än för pojkar och män.

Könsstymning, barnåktenskap och tvångsåktenskap är uttrycksformer för det hedersrelaterade våldet och är förbjudna enligt svensk lag.

2.4 Särskilt sårbara grupper

När det gäller våld i nära relationer har vissa grupper lyfts fram eftersom de riskerar en särskild utsatthet. De grupper som uppmärksammas är äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, kvinnor med utländsk bakgrund, kvinnor med missbruks- och beroendeproblem samt personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Även personer från nationella minoriteter, hbtq-personer samt personer med könsöverskridande identitet eller uttryck har en särskilt stor utsatthet.

Exempel på olika sårbarhetsfaktorer är:

- Okunnighet om de rättigheter man har
- Socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället
- Konflikt mellan närståendes och andras förväntningar

³ Kvinnofridslinjen.se

- Isolering och ensamhet
- Beroende av andra för att klara vardagslivet
- Starkt beroende av våldsutövaren

Att utsättas för brott kan få särskilt allvarliga konsekvenser om gärningspersonen till exempel är någon som brottsoffret känner och litar på. Reaktionerna, problemen och behoven kan påverkas när brotten är så kallade "tillitsbrott", då gärningspersonen är bekant, brotten inträffar i hemmet och andra inte får kännedom om det. Sårbarheten kan förstärkas om den våldsutsatta är beroende av omsorg, exempelvis på grund av en funktionsnedsättning, eller vistas i Sverige med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Sårbarheten kan också handla om isolering och svårigheter att berätta om våldet eller bristande kännedom om vart man kan vända sig för att få hjälp. Den våldsutsatta kan ha negativa erfarenheter av möten med myndighetspersoner, vilket kan bidra till att hen inte söker hjälp och stöd. Det kan också finnas hinder i omgivningen på grund av okunskap eller förutfattade meningar om olika grupper. Exempelvis när omvärlden passivt accepterar våld mot en missbrukande kvinna enbart som en följd av hennes missbruk, och när våldet antas ha samband med en viss kultur.

Strategiska utvecklingsområden

3.1 Förebyggande och tidiga insatser ska genomföras för att motverka våld i nära relation samt hedersrelaterat våld

Genusnormer formas i tidig ålder. Tidiga insatser för unga där attityder och värderingar kring genus och våld bearbetas är därför viktigt. Men det gäller också att vuxnas attityder och värderingar, som behöver förändras. BRÅ har gett ut en handledning *Var går gränsen?* Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har publicerat *Inget att vänta på- handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga*.

Normer och genusfrågor behöver ständigt aktualiseras i all kommunal verksamhet.

3.2 Stöd och hjälp ska erbjudas snabbt till dem som har upplevt våld i nära relation eller är oroliga för att det ska ske. Hjälp ska erbjudas snabbt till de som har utövat våld eller är oroliga för att det kan ske, så att de kan förändra beteende och ta ansvar för sina handlingar.

Det är viktigt att upptäcka våld tidigt, dels för att minska det personliga lidandet, men också för att våld i hemmet leder till betydande kostnader för samhället. Socialstyrelsen har gett ut *Att vilja se, vilja veta och att våga fråga- vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet*.

Länsstyrelsen i Östergötland har samlat information och stödmaterial kring hedersrelaterat våld och förtryck på hemsidan www.hedersfortryck.se. Där finns även olika publikationer, bland annat *Våld i hedersnamn- Handbok för skola och socialtjänst om skyldigheten att se och hjälpa utsatta*.

3.3 Medarbetare och förtroendevalda ska ha goda kunskaper om våld i nära relation samt om hedersrelaterat våld

För att kunna erbjuda stöd och hjälp samt för att kunna fatta rätt beslut är goda kunskaper om och våld i nära relation och hedersrelaterat våld viktigt. Centrum mot våld erbjuder utbildningsinsatser till samtliga förvaltningar och till förtroendevalda. Även Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) och länsstyrelserna erbjuder olika former av utbildning. Tjänstemän kan ställa frågor gällande våld i nära relation till Kvinnofridslinjen. Länsstyrelsen i Östergötland kan hjälpa till att svara på frågor om hedersrelaterat våld.

3.4 Alla kommuninvånare ska ha tillgång till information om vilket stöd som finns att tillgå gällande våld i nära relation

Kommunen har ett ansvar att synliggöra och sprida information om våld i nära relation samt vilka stöd- och hjälpinsatser som finns, då många inte känner till sina rättigheter. Barn och ungdomar är beroende av vuxna för att få hjälp mot våld och övergrepp. Andra särskilt utsatta grupper kan också ha svårt att få tillgång till hjälp. Det är inte tillräckligt att skriftlig information finns i broschyrer och på olika hemsidor. Alla kan inte ta till sig digital eller skriftlig information. Det gäller exempelvis äldre kvinnor och män och personer med vissa funktionsnedsättningar. Personer som är hemlösa har inte alltid tillgång till dator. Information om mänskliga rättigheter, jämställdhet och hjälpmöjligheter måste vara en naturlig del i den samhällsinformation som ges i olika verksamheter.

3.5 Kommunen som stor arbetsgivare har också ett ansvar att se över hur stöd, råd och hjälp kan ges till medarbetare som är utsatta eller utövare. Det ska vinnas kunskap och plan för hur detta ska kunna ske.

Ansvar och uppföljning

4.1 Ansvar och spridning

Denna strategi beslutas av kommunfullmäktige. Kommunledningsförvaltningen, Område Tillväxt, är dokumentansvarig och har ansvaret för att förvalta strategin vilket innebär att säkerställa tillämpning, följa upp och revidera vid behov. Varje chef inom den verksamhet som berörs av strategin ansvarar för att dess innehåll är känt. Centrum mot våld erbjuder utbildningsinsatser inom ämnet för förvaltningar och förtroendevalda som så önskar.

Samtliga förvaltningar har ett ansvar för att planera och genomföra aktiviteter som bidrar till att strategin efterlevs.

4.2 Uppföljning

Strategin följs upp årligen av dokumentansvarig som vid behov lyfter frågan till kommunstyrelsen.

Strategin ska bland annat följas upp med följande indikatorer:

- Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 invånare
- Anmälda misshandelsbrott mot kvinna, inomhus i nära relation med offret i kommunen, antal/100 000 invånare
- Anmälda brott om grov kvinnofridskränkning i kommunen, antal/100 000 invånare

Indikatorerna kan komma att utökas eller revideras över tid.